

Ako bude izgrađena nova termoelektrana u Ugljeviku biće to druga termoelektrana u ovom gradiću na sjeveroistoku Bosne i Hercegovine, države koja je od januara tekuće 2021. godine pod režimom sankcija evropskog kontrolnog tjela Energetske zajednice. Sankcije su uvedene upravo zbog ocjene tog tjela da se gradnjom termoelektrana u BiH vodi politika suprotna planu EU o dekarbonizaciji Starog kontinenta.

Ruski milijarder Rashid Serdarov, vlasnik kompanije Comsar Energy Republika Srpska (RS), potpisao je ugovor sa državnom kineskom i poljsko-kineskom kompanijom o strateškom partnerstvu za gradnju nove termoelektrane i rudnika uglja u Ugljeviku, gradiću na sjeveroistoku Bosne i Hercegovine a ovo je za Radio Slobodna Evropa (RSE) potvrdio Siniša Majstorović, direktor predstavništva Comsar Energy Republika Srpska.

Prema podacima Ministarstva za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju, ugovor o projektovanju, nabavci i gradnji (EPC) sa državnom kompanijom China National Electric Engineering Co. (CNEEC) i privatnom Sunningwell International LTD, potpisan je unatoč činjenici da Comsar Energy RS za projekte u Ugljeviku još uvijek ne posjeduje valjanu procjenu uticaja na okoliš, studiju ekonomske opravdanosti i ne ispunjava obaveze iz Ugovora o koncesiji.

Šta obećavaju investitori?

Da li će navedeni partneri učestvovati u vlasničkoj strukturi planirane termoelektrane i rudnika koji će je snabdijevati ugljem, je poslovna tajna, kaže Majstorović. Ono što nije tajna, jeste da su, kako objašnjava Majstorović, postupci izdavanja nove dozvole u proceduri. Takođe, napominje, da su zajedno sa strateškim partnerima upoznati sa svim promjenama koje su nastupile zadnjih godina, te podvlači da se sugestije iz Evrope neće kršiti.

Zašto uglj od kog EU odustaje?

Nevladine organizacije koje promiču zaštitu okoliša pozvale su Vladu Kine i bosanskohercegovačkog entiteta Republike Srpske, na čijoj se teritoriji nalazi projekat, da se oglase zbg navedenog ugovora. Od Vlade RS se traži da se izjasni zašto se uopšte razmatra još jedan projekat na bazi uglja u vrijeme kada ostatak Evrope okreće leđa ovom fosilnom gorivu, kao i zašto se sa investitorom, koji godinama krši svoje ugovorne obaveze, ne prekine ugovor. Istovremeno, od kineske vlade se traži izjašnjenje zbog čega se ponovo radi na projektima na bazi uglja koji su u suprotnosti sa naznakama da je ova azijska zemlja spremna da prestane finansirati ovakve projekte u inostranstvu.

Vlada Republike Srpske nije odgovorila na upit Radija Slobodna Evropa na ova pitanja. Majda Ibraković, koordinatorica nevladine organizacije Centar za životnu sredinu, za RSE kaže da učešće kineskog konzorcija u projektu i nije neko iznenađenje, ali da se od Vlade RS

očekivalo da se oglasi “budući da je dekarbonizacija obavezna do 2050. godine i već veliki dio zemalja u Evropi se odriče uglja i planiraju energetske tranziciju”.

Šta je sve sporno?

Vlada RS je početkom godine produžila koncesiju Comsar Energy za izgradnju i rad Ugljevika 3 sa 30 na 44 godine, uprkos činjenici da je u više navrata povrijeđen ugovor o koncesiji, jer nisu pribavljene dozvole ili započeti pripremni radovi.

Prethodno je Vlada RS dozvolila ovoj kompaniji da udvostruči kapacitet termoelektrane Ugljevik na 700 megavata, suprotno Strategiji energetske razvoja RS.

Projekti u koje je od 2013. godine najavljivana investicija u vrijednosti oko milijardu konvertibilnih maraka (oko 500 miliona eura) do danas nisu realizovani, iako su prema prvobitnom planu I termoelektrana i hidroelektrana već trebale biti puštene u pogon. U međuvremenu je poništena i ekološka dozvola. Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju RS-a je 2017. godine izdalo rješenje o ekološkoj dozvoli za Termoelektrane Ugljevik 3. Na to rješenje se žalio Centar za životnu sredinu. No, Ministarstvo je odgovorilo izdavanjem još jednog rješenja, bez promjene procjene uticaja na životnu sredinu ili održavanja novih javnih konsultacija.

Žalbeni postupak se našao, krajem 2018. godine, pred Energetskom zajednicom, sa sjedištem u Beču, koja je zadužena da energetska pravila Evropske unije prenese na buduće članice. To je rezultiralo dogovorom vlasti RS-a da ne koriste postojeću ekološku dozvolu, odnosno, da će, ukoliko se projekat nastavi, morati ponovo pokrenuti postupak izdavanja dozvole.

Kineske investicije i zakonska pravila na Balkanu

Wawa Wang, programska direktorica međunarodne organizacije Just Finance International, koja prati kineske investicije u inostranstvu, za RSE kaže da je Kina dopustila svojoj državnoj kompaniji da se prvi put nakon 2020. godine uključi u gradnju termoelektrane što je u suprotnosti s njenom klimatskom politikom. Wang kaže da je prema istraživanjima, između 2002. i 2020. godine, bilo planirano ili najavljeno oko 160 milijardi dolara investicija u termoelektrane izvan Kine, no da su mnogi projekti nakon 2014. godine otkazani. Za nju je, također, problem što “postoji opšta tendencija kineskih državnih kompanija da na Balkanu ulaze u projekte sa upitnom usklađenošću sa zakonom”. Ona također navodi da ulazak kineskih firmi u zajedničke projekte sa domaćim kompanijama, pri čemu se ne provodi dubinska analiza ovih kompanija, predstavlja rizik za zemlju domaćina.

Sumnje u korupciju

“Kadgod nedostaje transparentnosti, uvijek se pojave sumnje u korupciju. Ako se ne događa

ništa problematično, nema potrebe to skrivati”, navodi za RSE Pippa Gallop, energetski savjetnik za jugoistočnu Evropu nevladine organizacije Bankwatch.

Gallop navodi da je plan izgradnje termoelektrane Ugljevik od samog starta “bio bizaran”. I Majda Ibraković, iz Centra za životnu sredinu, kaže kako sumnja da će se projekat ikada realizovati, obzirom da je potrebno nekoliko godina kako bi se izvršili pripremni radovi i ishodovale sve neophodne dozvole.

Šta čeka proizvođače struje iz uglja?

Evropska unija je najavila uvođenje tzv. Mehanizma prilagođavanja granica CO₂ (CBAM), kojim bi se praktično oporezivala emisija CO₂ iz termoelektrana i velikih ložišta.

Janez Kopač, direktor Sekretarijata Energetske zajednice ranije je kazao za RSE, da ukoliko bi se na sadašnju cijenu električne energije obračunala i cijena CO₂, mnogi proizvođači električne energije teško da bi preživjeli.

Izvor: slobodnaevropa.org